

بحوث فی شرح العروة الوثقی (کتاب)

"بحوث فی شرح عروة الوثقی" تقریرات درس **آیت الله سید محمد باقر صدر** (۱۹۳۱ - ۱۹۷۹ م)، شامل یک دوره **فقه استدلالی** در بلب **طهارت** است که ذیل کتاب «**عروة الوثقی**» نوشته آیت الله **سید محمد کاظم طباطبایی یزدی** بیان شده و توسط جمعی از محققان مورد تصحیح و پژوهش قرار گرفته و به همراه تعلیقه‌های **سید محمود هاشمی شاهرودی** در جلد اول تا سوم و **زهیر الحسون** در جلد چهارم به چاپ رسیده است.

فهرست مندرجات

- ۱ - درباره مؤلف
- ۲ - انگیزه تألیف
- ۳ - ساختار
- ۴ - گزارش محتوا
- ۴.۱ - جلد اول
 - ۴.۱.۱ - آب مطلق
 - ۴.۱.۲ - آب مضاف
 - ۴.۱.۳ - آب متغیر
 - ۴.۱.۴ - آب جاری و راکد
- ۴.۲ - جلد دوم
 - ۴.۲.۱ - اثبات نجاست
 - ۴.۲.۳ - جلد سوم
 - ۴.۲.۴ - جلد چهارم
- ۵ - مشاهده آنلاین کتاب
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

درباره مؤلف

فیلسوف و متفکر بزرگ اسلامی، مجاهد نستوه، حضرت **آیت الله العظمی سید محمد باقر صدر** در روز ۲۵ ذی‌قعدة سال ۱۳۵۰ هجری قمری در شهر **کاظمین**، در یک خانواده نامدار و اصیل و مبارز و روحانی چشم به جهان گشود. او در ۱۰ سالگی به زمینه‌های مختلف تاریخ اسلام آشنایی یافت و در همان دوران مقدمات علوم را فرا گرفت. در ۱۱ سالگی به آموختن **منطق** پرداخت و پس از آن، با نگارش رساله‌های کتب منطق را به ورطه نقد آورد. **علم اصول** را در ۱۲ سالگی نزد برادرش آموخت و مراحل تحصیل علوم دینی را به سرعت طی کرده و به مراتب عالی دست یافت.

آیت الله صدر در زمینه‌های گوناگون، اعم از **فقه** و **اصول** و **اقتصاد** و **جامعه‌شناسی** تخصص داشت و احاطه او بر تاریخ و قانونگذاری و نظرات او در بلب بانکداری بدون **ریا**، گواه صادقی بر نبوغ علمی اوست. او در سال ۱۳۶۲ هجری قمری، به **نجف اشرف** هجرت کرد و مطالعات خود را در زمینه‌های فقهی و اصولی و علوم اسلامی گوناگون پی گرفت. او در تلاشهای علمی چنان پشتکاری از خود نشان داد که قبل از سپری شدن دومین دهه عمر گراندش به درجه **اجتهاد** مطلق رسید. ایشان در سال ۱۳۸۱ هجری قمری تدریس خارج فقه را بر پایه متن **عروة الوثقی** آغاز نمود. تألیفات و تحقیقات آیت الله العظمی صدر در زمینه‌های گوناگون اعم از اصول و **فلسفه** و اقتصاد و جامعه‌شناسی و **تاریخ** و **قانون** بانکداری اسلامی گواه صادقی بر سرشاری چشمه زلال علم اوست. او به حق یکی از نوابغ عالیقدر جهان **تشیع** در عصر حاضر است.

انگیزه تألیف

این کتاب با هدف آموزش طلاب برای دریافت راه‌های **استنباط** و طریقه به دست آوردن احکام شرعی از منابع فقه و گسترش فرهنگ فقاقت و اجتهاد املاء شده است.

ساختار

مباحث براساس بلب طهارت کتاب **عروة الوثقی**

[1] [عروة الوثقی، سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، ج ۱، ص ۱.](#)

مرتب شده و ابتدا متن اصلی عروة الوثقی، پس از آن شرح مفصل مؤلف و در مواقعی تعلیقه و حواشی محشیان در پاورقی می‌آید. شیوه مؤلف در این کتاب استدلالی و با [استناد](#) به منابع روایی و متون فقهی نگارش یافته است.

گزارش محتوا

← جلد اول

آغاز جزء اول این کتاب، آبها به مطلق و مضاف، متغیر، جاری و راكد تقسیم شده است. و هر کدام بخش مستقلی از این جلد را به خود [اختصاص](#) داده‌اند. نویسنده تقسیم اولیه آب به مطلق و مضاف را نوعی تسامح و مجاز گوئی می‌داند و دیدگاه برخی از فقها در این باره را بررسی می‌کند.

[1] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۹.](#)

← آب مطلق

پس از آن دو ویژگی را برای [آب مطلق](#) بیان می‌دارد و به بررسی ادله روایی و قرآنی آن می‌پردازد. آن دو عبارت‌اند از: آب مطلق پاک است. ۲- آب مطلق پاک کننده است.

[2] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۱۸.](#)

← آب مضاف

در ادامه به طهارت ذاتی [آب مضاف](#) اشاره کرده و می‌گوید این آب با ملاقت نجس از طهارت خارج می‌شود و پاک کننده هم نیست.

[3] [عروة الوثقی، سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، ج ۱، ص ۵۳.](#)

وی همچنین اقوال مختلفی را برای پاک کننده بودن آب مضاف و قابلیت آن برای [وضو](#) و [غسل](#) بیان می‌کند و چهار صورت برای ملاقت آب مضاف با نجاست فرض کرده و به نقل اقوال در آن پرداخته است:

۱- ملاقت [آب قلیل](#) مضاف با عین نجاست. ۲- ملاقت آب کثیر مضاف با عین نجاست. ۳- ملاقت آب قلیل مضاف با منتجس. ۴- ملاقت آب کثیر مضاف با منتجس. در اینجا فروع و احکام متعددی درباره آب مضاف نجس بیان می‌کند مانند: مستهک شدن آب مضاف در [آب کر](#) و جاری و پاک شدن آن.

[4] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۹۹.](#)

← آب متغیر

[آب متغیر](#) عنوان فصل بعدی کتاب است که در آن احکام و شرایط متغیر شدن آب مطلق به واسطه ملاقت با نجاست را مورد بررسی قرار می‌دهد.

[5] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۱۹۹.](#)

← آب جاری و راكد

در فصل بعد به تعریف [آب جاری](#) و فروغت آن می‌پردازد و آبی را که از يك منبع اصلی بجوشد و لو این‌که از مقدار [کز](#) کمتر باشد جاری می‌داند.

[6] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۳۲۱.](#)

او در ادامه [آب راكد](#) را به کر و قلیل تقسیم و صور [انفعال](#) آن را به واسطه نجاست بیان می‌کند.

[7] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۳۶۵.](#)

← جلد دوم

در جلد دوم به ادامه بحث انواع آبها می‌پردازد و احکام و شرایط آب باران و شروطی که برای پاک کردن اشیاء دارد را بیان می‌کند.

[8] [عروة الوثقی، سید محمد کاظم طباطبائی یزدی، ج ۲، ص ۵.](#)

او همچنین سرفصل جدایی برای [آب حمام](#) باز می‌کند ولی آن را جدای از انواع آبها نمی‌داند یعنی اگر به منبع [کز](#) متصل بود احکام [کز](#) را دارد و اگر به منبع آب قلیل متصل بود شرایط آب قلیل را دارد. البته روایات خاصی هم برای این قسم بیان می‌کند.

[9] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۳۷.](#)

در بخش پایانی انواع آبها، آب چاه و نحوه [تطهیر](#) کردن آن و احکام ملاقاتش با نجاست را بیان می‌دارد.

[10] [بحوث فی شرح عروة الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۴۹.](#)

یکی از مباحث مهم این جلد روش‌های اثبات نجاست است که چهار مورد را بررسی می‌کند: ۱- خود انسان علم پیدا کند به نجاست چیزی. ۲- بینه بر نجاست چیزی اقامه شود با شرایطی که در احکام قضا موجود است. ۳- عادل خیر دهد. ۴- کسی که مسئول کاری هست مثلاً خانمی که مسئول نظافت خانه است یا آشپزی که در آشپزخانه مشغول است خبر به نجاست چیزی دهد. در این صورت ادله روایی و غیرروایی فراوانی اقامه شده و به بحث درباره آنها پرداخته می‌شود.

[۱۲۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۷۷.](#)

پس از بیان احکام نجاست، فروعی مانند **حرمت خوردن آب نجس**

[۱۳۰] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۱۳۰.](#)

و طهارت یا نجاست آب **استنجاء** (آبی که برای قضای حاجت استفاده می‌شود)

[۱۴۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۱۵۲.](#)

و فروغت قاعده طهارت و شک‌های احتمالی آن و وظیفه مکلف هنگام شک بیان می‌شود

[۱۵۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۱۸۹.](#)

و در پایان بحثی با عنوان **سور** (دهن خورده) مطرح می‌شود و احکام سور نجس العین مانند **سگ** و **خوک** و طاهر العین و صورت‌های استفاده **حلال** و **حرام** آن بیان می‌گردد.

[۱۶۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۲۸۳.](#)

← جلد سوم

جلد سوم کتاب اختصاص به بررسی فقهی احکام و فروغت انواع نجاست‌ها دارد که سر فصل‌های آنها عبارت‌اند از: **بول** و **غانط**،

[۱۷۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۵.](#)

منی،

[۱۸۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۵۹.](#)

میتنه،

[۱۹۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۶۹.](#)

خون،

[۲۰۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۱۶۳۵.](#)

سگ و **خوکی** که در خشکی زندگی می‌کنند،

[۲۱۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۲۲۰.](#)

کافر،

[۲۲۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۲۳۸.](#)

خمر

[۲۳۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۳۱۹.](#)

و **آب جو**.

[۲۴۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۴۵۰.](#)

← جلد چهارم

ادامه بحث نجاست در جلد چهارم ارائه شده است که عبارت‌اند از: عرق **جنب** حرام

[۲۵۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۵.](#)

و عرق حیوان نجاست‌خوار.

[۲۶۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۲.](#)

البته درباره نجس بودن این دو مورد اختلافات زیادی وجود دارد که مصنف به موارد آن اشاره و ادله هر کدام را مورد نقد و تحلیل قرار می‌دهد. در ادامه بحث نجاست فروغت مفصلی درباره راه‌های اثبات نجاست ارائه می‌شود و شرایط نجس شدن اشیاء، به محض ملافت با نجس یا منتجس بیان می‌گردد

[۲۷۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۷۳.](#)

و در پایان احکامی که بر نجاست و طهارت مبتنی می‌شود مثل وجوب پاک بودن بدن و **لبس نمازگزار**

[۲۸۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۲۳۲.](#)

و وجوب طهارت **مسجد**،

[۲۹۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۲۶۷.](#)

و وجوب تطهیر مصحف (قرآن)،

[۳۰۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۲۶.](#)

و وجوب پاک کردن ظروفی که برای غذا آمده شده

[۳۱۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۳۳.](#)

و حرمت استفاده کردن از **اعیان نجسه**.

[۳۲۱] [بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۳۴.](#)

مشاهده آنلاین کتاب

۱. [↑ عروۃ الوثقی، سید محمد کاظم طباطبائی بزدی، ج ۱، ص ۱.](#)
۲. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۹.](#)
۳. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۱۸.](#)
۴. [↑ عروۃ الوثقی، سید محمد کاظم طباطبائی بزدی، ج ۱، ص ۵۳.](#)
۵. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۹۹.](#)
۶. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۱۹۹.](#)
۷. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۳۲۱.](#)
۸. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۱، ص ۳۶۵.](#)
۹. [↑ عروۃ الوثقی، سید محمد کاظم طباطبائی بزدی، ج ۲، ص ۵.](#)
۱۰. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۳۷.](#)
۱۱. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۴۹.](#)
۱۲. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۷۷.](#)
۱۳. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۱۳۰.](#)
۱۴. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۱۵۲.](#)
۱۵. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۱۸۹.](#)
۱۶. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۲، ص ۲۸۳.](#)
۱۷. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۵.](#)
۱۸. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۵۹.](#)
۱۹. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۶۹.](#)
۲۰. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۱۶۳۵.](#)
۲۱. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۲۲۰.](#)
۲۲. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۲۳۸.](#)
۲۳. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۳۱۹.](#)
۲۴. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۳، ص ۴۵۰.](#)
۲۵. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۵.](#)
۲۶. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۲.](#)
۲۷. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۷۳.](#)
۲۸. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۲۳۲.](#)
۲۹. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۲۶۷.](#)
۳۰. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۲۶.](#)
۳۱. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۳۳.](#)
۳۲. [↑ بحوث فی شرح عروۃ الوثقی، سید محمدباقر صدر، ج ۴، ص ۳۳۴.](#)

منبع

نرم افزار جامع فقه اهل البيت عليهم السلام، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی

رده‌های این صفحه: [کتاب شناسی](#) | [کتاب اصولی شیعه](#) | [کتاب فقهی شیعه](#)